

Enligt sändlista

Utvidgning av strandskyddsområden i Motala kommun

Den 1 juli 2009 trädde nya strandskyddsbestämmelser i kraft. Efter den 31 december 2014 gäller utvidgat strandskydd endast inom områden som har beslutats med stöd av den nya lagstiftningen, 7 kap 14 § miljöbalken. Avsikten är, enligt regeringens proposition 2008/09:119 om strandskyddet och landsbygdsutvecklingen att Länsstyrelsen ska se över områden med utvidgat strandskydd. Där nya beslut tas ska det finnas ett långsiktigt behov för att säkerställa strandskyddets syften. Översynen innebär troligen ett mer differentierat utvidgat strandskydd än det som råder idag.

Länsstyrelsens översänder härmed förslag till utvidgningar av strandskyddsområden i Ödeshögs kommun för att inhämta synpunkter. Om synpunkterna innebär förslag till förändringar bör dessa motiveras utifrån lokal kunskap om områdena.

Länsstyrelsen har beslutat att förelägga markägare, och innehavare av särskild rätt, att yttra sig över förslaget till utvidgat strandskydd. Förslag till beslut kommer att kungöras.

Förslaget till utvidgade strandskyddsområden finns tillgängligt på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/ostergotland. Förslaget finns även tillgängligt på Östgötakartan.

Synpunkter på förslaget ska ha inkommit till Länsstyrelsen **senast den 31 augusti 2014**.

Claes Svedlindh
Naturvårdsdirektör

Jens Johannesson
Byrådirektör

Akten

Bilaga

1. Förslag till beslut för utvidgat strandskydd i Motala kommun
2. Kartor, förslag
3. Källförteckning
4. Sändlista

Enligt sändlista

Förslag till beslut om utvidgat strandskydd i Motala kommun

Förslag till beslut

Länstyrelsen överväger att med stöd av 7 kap 14 § miljöbalken förordna om utvidgat strandskydd vid sjöarna Boren och Vättern i Motala kommun

- för landområdet samt för Borens vattenområde i enligt med bifogade kartor, bilaga kartor 1-8.
- för vattenområdet i Vättern till 300 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Sammanfattning

Förslaget innebär att strandskyddsområdet även fortsättningsvis, med några undantag, är utvidgat inom landområden vid Boren och Vättern där det varit utvidgat sedan 1975-06-16. Det utvidgade strandskyddsområdet omfattar landområden 150 m från strandlinjen vid normalt vattenstånd om inte annat framgår av kartbilaga.

Strandskyddet föreslås vara utvidgat till 300 meter i vattenområdet i Vättern, utanför planlagt område (visas ej i karta). Utvidgat strandskydd i Borens vattenområde föreslås gälla enligt karta. Även i några landområden med särskilt höga natur- och friluftsvärden föreslås ett strandskydd upp till 300 meter. Strandskyddet är inte utvidgat inom större avskärande bebyggelseansamlingar eller inom planlagda områden.

När detta beslut vinner laga kraft kommer det äldre beslutet att upphöra. Det innebär att strandskyddet vid Norrbysjön och Göta kanal återgår till det generella om 100 m.

Det utvidgade strandskyddsområdet omfattar landområden 150 m från strandlinjen vid normalt vattenstånd om inte annat framgår av kartbilaga.

Upplysningar

Det generella strandskyddet inom 100 meter från strandlinjen, på land och i vatten, gäller där strandskyddsområdet inte är utvidgat och där strandskyddet inte är upphävt inom detaljplan. Generellt strandskydd gäller inte inom planlagda områden där strandskyddet är upphävt eller inom planområden som inte omfattas av strandskydd då området planlades före 1975.

Pågående markanvändning kan fortgå utan hinder av det utvidgade strandskyddet. Enligt 7 kap 16 § miljöbalken omfattas inte byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för de areella näringarna och som inte tillgodoser bostadsändamål kravet på strandskyddsdispens om de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet. Dispenspliktiga byggnader, ändrad användning av byggnad, anläggningar och åtgärder prövas enligt 7 kap miljöbalken.

Utvidgat strandskydd innebär inget hinder för kommunen att i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). Utpekande ska följa reglerna i Miljöbalken och Plan- och bygglagen. Inom områdena prövas byggnader, anläggningar och åtgärder inom LIS-områden enligt miljöbalkens regler.

Redogörelse för ärendet

I och med införandet av de nya strandskyddsbestämmelserna 1 juli 2009 (SFS 2009:532) gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att se över det utvidgade strandskyddet. Motivet med översynen av de utvidgade strandskyddsområdena är flera. Efter 31 december 2014 gäller ett beslut om utvidgat strandskydd endast som det beslutats med stöd av 7 kap 14 § miljöbalken i dess nya lydelse. Om Länsstyrelsen inte fattat nya beslut om utvidgat strandskydd enligt de nya reglerna, kommer områden som idag omfattas av utvidgat strandskydd att återgå till det generella om 100 m. Ett annat motiv för översynen är att en väl genomarbetad och motiverad strandskyddsavgränsning gynnar prövning och tillsyn.

Länsstyrelsen har gjort en översyn av det utvidgade strandskyddet vid Vättern. Sjön har omfattats av ett utvidgat strandskydd om 150 m invid strandlinjen sedan 1975 (dnr 11.123-539-75, 1975-06-16).

Berörda markägare och innehavare av särskild rätt till marken har genom kungörelsedelgivning 9 maj 2014 förelagts att yttra sig över förslaget till beslut i enlighet med 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd. Remissen har i enlighet med 49 § delgivningslagen (2010:1932) skickats till någon som berörs av delgivningen. Länsstyrelsen anser att det med hänsyn till det stora antal berörda fastighetsägare och nyttjanderättsinnehavare finns skäl att delge beslutet genom kungörelsedelgivning.

Skäl för Länsstyrelsens övervägande

Strandskydd är ett områdesskydd som gäller vid havet, insjöar och vattendrag enligt 7 kap 13 § miljöbalken. Det generella strandskyddet omfattar land- och vattenområde intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Syftet med strandskyddet är enligt 7 kap 13 § miljöbalken att;

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsmiljöer för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Länsstyrelsen får med stöd av 7 kap 14 § miljöbalken utvidga strandskyddet i det enskilda fallet upp till 300 meter från strandlinjen om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Regeringens proposition ”Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden” (2008/09:119) innebär en skärpning av kravet på att få utvidga det område som omfattas

av strandskydd. En utvidgning av strandskyddet får endast ske om det krävs för att säkerställa strandskyddets syften. Avsikten är att det ska finnas ett tydligt och långsiktigt behov av ett utvidgat strandskydd. Ett beslut om utvidgat strandskydd behöver grundas på hänsyn till berörda områdens värden samt till nuvarande och förväntade behov av tillgängliga strandområden. I propositionen anges ett antal områden/naturtyper som kan omfattas av ett utvidgat strandskydd;

1. områden som omfattas av annat områdesskydd, t.ex. naturreservat, som inte innebär samma skydd för strandområden som bestämmelserna om strandskydd,
2. riksintresseområden enligt 3 kap. 6 § andra stycket och 4 kap. 2–8 §§ som är relevanta för strandskyddet,
3. kust- och skärgårdsområden som inte redan har förlorat i betydelse på grund av exploatering,
4. grunda havsbottnar av betydelse för flora och fauna,
5. välbesökta friluftsområden eller områden som har tydlig potential att bli det och som riskerar att gå förlorade utan ett nybyggnadsförbud,
6. tätortsnära strövområden, eller
7. ekologiskt känsliga områden som inte omfattas av annat områdesskydd.

Exempel på ekologiskt känsliga områden och områden av betydelse för friluftslivet kan vara;

- miljöer med fridlysta arter eller på annat sätt missgynnade växt- och djurarter
- nyckelbiotoper i skogsmark
- värdefulla betesmarker
- tysta orörda områden

Länsstyrelsen har använt de sju punkterna, som grund för analysen och granskning av de aktuella utvidgade strandskyddsområdena vid Vättern, i syfte att bedöma värdena för strandskyddets syften inom dessa. Nationellt, regionalt och lokalt underlag har använts i bedömningarna, som till exempel kommunernas översiktsplaner och olika inventeringar av värdefull natur och friluftsliv.

Allmänhetens möjlighet till rekreation och friluftsliv är en av grunderna till att strandskyddet inrättades. Genom strandskyddet ges allmänheten en möjlighet att vandra, bada, paddla eller på andra sätt röra sig och vistas i strandmiljöerna. Ett utvidgat strandskydd kan behövas för att bevara strändernas värden för det rörliga friluftslivet.

Enligt Länsstyrelsens mening är områden som har pekats ut som riksintressen för naturvård eller friluftsliv eller omfattas av geografiska bestämmelser enligt 4 kapitlet miljöbalken tack vare höga natur- och rekreationsvärden som till exempel Vättern med öar och stränder generellt områden som är värdefulla för strandskyddets syften. Inom områden som är av riksintresse enligt 4 kap. 2 § miljöbalken ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Dessa värden stämmer väl överens med de värden som också är en av grunderna för att utvidga strandskyddet. Inför tillkomsten av de geografiska bestämmelserna i naturresurslagen (?) särskilda

hushållningsbestämmelser”) betonades i propositionen 1986/86:3 (gäller också för miljöbalken) för kustområdena och de stora sjöarna att de är natursköna och kulturellt intressanta områden som har ett särskilt stort värde för rekreation och turism för en bred allmänhet.

Strandnära områden med höga upplevelsevärden är särskilt viktiga att bevara för allmänhetens tillgänglighet nu och i framtiden. Inom i dag orörda områden eller områden med mycket låg exploatering kan tillkommande bebyggelse negativt påverka hur området upplevs och nyttjas. Tidigare utredningar om kvaliteter i frilufts- och rekreationsområden har visat att det vanligaste önskemålet med att vistas i naturen är att uppleva lugn och ro. Det är därför viktigt att områden har god tillgänglighet, är stora, tysta och erbjuder variation och omväxling. För att uppleva värden som exempelvis orördhet och skogskänsla krävs att avståndet till störande exploateringar är mellan 200 och 300 meter. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns ett behov att vid stränder som har höga friluftsvärden utvidga strandskyddet i syfte att säkerställa upplevelsevärden för allmänheten. På så sätt kan större sammanhängande strandnära strövområden eller områden med andra höga upplevelsevärden bevaras för framtiden utan påverkan från närliggande bebyggelse. Behovet av större sammanhängande områden för rekreation och friluftsliv men även för växt- och djurliv motiverar att det utvidgade strandskyddets omfattning inte bör variera i stor utsträckning längs en strandsträcka eller sjö. Länsstyrelsen gör därför bedömningen att sammanhängande områden med utvidgat strandskydd är viktiga för att säkerställa strandskyddets syften.

Strandmiljön ger speciella förutsättningar för en mångfald av arter och ska långsiktigt möjliggöra för dessa arter att leva kvar och öka i utbredning. Förutom att säkerställa att själva livsmiljöerna finns kvar är strandskyddet också viktigt för att skapa passager mellan områden. Det finns även naturtyper och naturvärden som är beroende av att områden inte fragmenteras. Orörda, oexploaterade miljöer i strandområdet är mycket viktiga för arters överlevnad och framtida utveckling. Ett utvidgat strandskydd kan därför behövas inom såväl ekologiskt känsliga områden med dokumenterat höga värden som orörda områden.

Tillgängliga strandområden vid tätorter eller områden med sammanhängande bebyggelse är viktiga både för allmänhetens tillgänglighet till stranden och för växt- och djurlivet. Det råder ofta ett stort tryck på dessa områden både för rekreation och för exploatering. För att säkerställa att det finns tillgängliga strandområden för allmänhetens friluftsliv samt strandnära livsmiljöer för växt- och djurliv kan ett utvidgat strandskydd behövas i och i anslutning till tätorter och bebyggelseansamlingar. Obebyggda strandområden inom sammanhängande bebyggelse är också viktiga för passage till strandområdet. Länsstyrelsen har därför gjort bedömningen att det även inom tätbebyggda områden kan vara motiverat med ett utvidgat strandskydd.

Vättern

Vättern är Sveriges näst största och Europas femte största sjö. Sjön är långsmal och djup, och delas mellan fyra län: Västra Götaland, Jönköping, Östergötland och Örebro. Landskapet kring Vättern är mycket varierande, det finns större skogsområden, slätt landskap och milslånga sandstränder. Vättern är välkänd för sitt klara och rena vatten samt för förekomsten av vätternröding och andra ädelfiskar. Stora delar av stränderna har

unika värden såväl geologiskt som biologiskt. Vättern har också mycket höga värden för det rörliga friluftslivet.

Vättern är av riksintresse när det gäller naturvård 3 kap 6 § miljöbalken och yrkesfiske 3 kap 5 § miljöbalken. Vättern med strandområden är vidare även av riksintresse vad gäller turism och rörligt friluftsliv enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Vättern ingår i Natura 2000 och ett flertal naturreservat finns i sjöns vatten- och strandområden, främst i anslutning till öar i såväl Östergötland som angränsande län.

Boren

Boren är en stor och värdefull sjö som främst karaktäriseras av utbredda grundbottnar och att Vätterns rena vatten genomströmmar sjön. Motala ströms stora flöde ger en kort omsättningstid. I sjön finns en unik flora av undervattensväxter och sjön utgör en del av Göta kanal.

Boren i sin helhet utgör som en del av Göta kanal riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Sjöbo-Knäppan och Vålberga mosse utgör riksintressen för naturvärden enligt 3 kap 6 § miljöbalken och ingår i Natura 2000. Längs stora delar av södra stranden finns ett riksintresseområde för kulturmiljövården, Ulfåsa. Strandskyddet utgör en väsentlig del i säkerställandet av dessa riksintressen. Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller med hänsyn till friluftslivet ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Inom områden som omfattas av andra områdesskydd så som naturreservat, Natura 2000-områden, naturminnen, biotopskydd och djur- och växtskyddsområden har Länsstyrelsen gjort en bedömning av om det nuvarande områdesskyddet innebär samma skydd som strandskyddet. I de fall som områdesskyddet inte är lika långtgående som strandskyddet anser Länsstyrelsen att dessa områden bör omfattas av utvidgat strandskydd.

Miljömål

Riksdagen har beslutat om en samlad miljöpolitik för ett hållbart Sverige. Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Utöver generationsmålet finns 16 nationella miljö kvalitetsmål med preciseringar samt etappmål. För att uppfylla dessa miljö mål kan det många gånger vara angeläget att begränsa exploateringar i närheten av sjöar, vattendrag och kusten. En ökad exploatering kan även riskera att bryta mot miljö kvalitetsnormer eller innebära att vattnet inte uppnår god ekologisk status. Länsstyrelsen anser därför att ett utvidgat strandskydd kan bidra till att uppfylla följande nationella miljö mål; Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt Ett rikt växt- och djurliv.

Områden som inte bedöms motivera ett utvidgat strandskydd

Inom vissa områden har Länsstyrelsen gjort bedömningen att sammanhängande bebyggelse avskärmar bakomliggande områden från stranden. Då dessa områden saknar betydelse för strandskyddets syfte bör de inte omfattas av utvidgat strandskydd. Områden

med sammanhängande bebyggelse har tagits fram med hjälp av en GIS analys¹. Länsstyrelsen har också tagit hänsyn till om större vägar och järnvägar avskiljer bakomliggande områden från stranden. I de fall bebyggelse eller vägar och järnvägar är avskiljande har strandskyddslinjen anpassats till dessa element.

Inom de områden som omfattas av antagna detaljplaner och områdesbestämmelser har kommunen tagit ställning till mark- och vattenanvändningen varför Länsstyrelsen inte gjort någon översyn av strandskyddet inom sådana områden. När en detaljplan upphävs eller ersätts återinträder det generella strandskyddet. Kommunerna kan i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS. Inom LIS-område för bebyggelse anser Länsstyrelsen att strandskyddet inte ska utvidgas så länge Länsstyrelsen inte haft någon erinran mot området. Länsstyrelsen har tagit hänsyn till godkända bebyggelseområden i aktuella, antagna översiktsplaner.

Inom områden som omfattas av andra områdesskydd så som naturreservat, Natura 2000 områden, naturminnen, biotopskydd och djur- och växtskyddsområden har Länsstyrelsen gjort en bedömning av om det nuvarande områdesskyddet innebär samma skydd som strandskyddet. I de fall som områdesskyddet inte är lika långtgående som strandskyddet anser Länsstyrelsen att dessa områden bör omfattas av utvidgat strandskydd. Länsstyrelsen bedömer att strandskyddet bör utvidgas i vattenområdet inom det statliga naturreservatet Motalabuktens öar.

Strandlinjen

Det utvidgade strandskyddet redovisas på bifogade kartor. Strandlinjen utgår från Lantmäteriets fastighetskarta 15 september 2011. Som underlag för framtagande av den beslutade strandskyddsgränsen har Lantmäteriets fastighetskarta 1 april 2014 använts.

Beskrivning av aktuella strandskyddsområden samt länsstyrelsens preliminära bedömning

Vättern

Strandskyddet inom landområdet vid Vättern inom Motala kommun föreslås utvidgas enligt bifogade kartor. I huvudsak är strandskyddets omfattning 150 m. Inom särskilt värdefulla områden samt i vattenområdet föreslås strandskyddet utvidgas till 300 m.

Aktuella strandområden vid Vättern berörs av

- Riksintresse friluftliv och naturvård enligt 3 kap miljöbalken.
- Riksintresse 4 kap
- Naturreservatet Motalabuktens öar (del av Natura 2000 området Vättern N2000).
- Natura 2000 område SE0230268 Vättern (utpekad enligt fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet).
- Regionalt värdefulla områden för friluftslivet.
- Länets ängs- och hagmarksinventering samt ängs- och betesinventering.

---

¹ Med utgångspunkt i fastighetskartan har en buffert om 30 m gjorts för alla byggnader. De buffrade områdena har sedan slagits samman. Ytor som fått en areal $\geq 10\ 000$ kvm har bedömts vara sammanhängande bebyggelse. Ytorna har även verifierats genom manuell kartstudie.

- Nyckelbiotopsinventering.
- Kommunala naturvårdsprogram.
- Biologisk inventering av sötvatten
- Inventering av värdefulla träd
- Rödlistade arter

Friluftsvärden

Vättern och dess strandområden har i och med sjöns höga vattenkvalité, rika växt- och djurliv och angränsande kulturmiljövärden ett mycket stort värde för det rörliga friluftslivet. Sjöns friluftsvärden är av sådan art att de har ett nationellt värde och har utpekats som riksintresse i 4 kap 2 och 3 § miljöbalken där turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid bedömning av tillåtlighet av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Vättern är en del av Göta kanal, som är ett mycket populärt turistmål med höga värden för det rörliga friluftslivet. Populära friluftaktiviteter är bland annat båtliv, bad, paddling, fiske och långfärdsskridskor. Kring sjön finns ca 15 organiserade gästhamnar, samt över 30 badplatser som kontrolleras enligt EU:s badvattendirektiv. Landskapet kring sjön ger också möjlighet till vackra utblickar, och lämpar sig väl för cykling, vandring och utflykter. Vätterns värden ur friluftslivssynpunkt är höga så väl lokalt, regionalt som nationellt.

Naturvärden

Vättern är Sveriges näst största sjö efter Vänern och Europas sjätte största insjö. Sjöns värde både nationellt och internationellt är mycket högt både vad gäller naturvärden och som vattenresurs. Vättern är välkänd för sitt klara och rena vatten samt för förekomsten av vätternröding och andra ädelfiskar. Sjön är ett mycket fint exempel på en sjö som bildats i en gravsänka. Sjöbäckenet uppstod genom förkastningsrörelser i berggrunden för ungefär 280 miljoner år sedan. Bildningssättet har skapat en mycket djup spricka i berggrunden, större delen av gravsänkan är dock fylld av Visingsöformationens sediment. Sjöns storlek gör att den har stor inverkan på klimatet i omgivande landskap, vattenmassan verkar utjämnande precis som havet med svalare vårar och mildare höstar.

Sjöns fina vattenkvalitet tillsammans med det mycket kalla vattnet har skapat förutsättningar för en krävande fauna. I sjön finns troligtvis 31 fiskarter. Mest känd är vätternrödingen. Öring, sik, siklöja och harr är andra laxfiskar, vilka liksom rödingen har stora krav på vattenmiljön. Abborre, gädda och lake trivs också i sjön. I faunan ingår ett antal sk glacialmarina relikter. Till dessa räknas röding, siklöja, nors och hornsimpa samt fem arter kräftdjur och en fiskparasit.

En undersökning av Vätterns vattenlevande smådjur inom sjöns strandzoner visar på en artsammansättning som på många sätt påminner om syrgasrika forsande vatten i Norrland. Även om bottenfaunan är art- och individfattigare än andra svenska sjöar bidrar en för landet ny dagsländsart och flera rödlistade arter till en unik fauna. Orsaken till detta är att Vättern har unika kombinationen av storlek, djup, vattnets omsättningstid, geologiska förhållanden och istidshistoria. Det är framförallt Vätterns kyliga vatten i kombination med mycket vindexponerade och väl syresatta stränder som medger nuvarande unika artsammansättning. De renspolade stränderna är viktiga naturtyper för många vattenlevande arter som kräver en sandig och renspolad botten.

Vätterns klara vatten ger möjlighet för växtlighet på botten ned till ansemliga djup. I äldre litteratur talas det om "kransalgsängarna" i Vättern på ansemliga djup, ned till 30-40 m. Till karaktärsarter för sjöar med klart, näringsfattigt och välbuffrat vatten räknas bl a kransalger och ett flertal mindre rotade arter av undervattensväxter. Flera av de arter som finns i Vättern är ovanliga och hotade, bland annat grovslinke, höstslinke och klotgräs. Sjön har även höga värden för fågellivet, med arter som storlom, storskrake, drillsnäppa och fiskgjuse.

Vätterns med dess höga naturvärden är en unik sjö både nationellt och internationellt. Detta är grunden till att nästan hela sjön har pekats ut som Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. Vätterns östra del är även utpekad som Natura 2000-område enligt fågeldirektivet.

Vätterns strandmiljöer i Motala kommun karaktäriseras längs långa sträckor av skogs- och klippstränder. I söder tar ett flackt jordbrukslandskap vid och i Motalabukten finns omfattande sandstränder. I de flesta strandområden är landskapsbilden viktig och utgör en del av upplevesevärdet. Vidsträckheten över landskapet är en upplevelse i sig. Värdena är höga både för växt- och djurliv och det rörliga friluftslivet.

Särskilt värdefulla områden som motiverar mer än 150 m strandskydd

Lemunda

De geologiska värdena kring Lemunda utgörs av platser där Visingsöbergarterna framträder. Vegetationen domineras av tallskog som präglas av de geologiska förutsättningarna och har ett stort skyddsvärde. I vikarna som vätter mot söder och sydväst finns sandstränder som kantas av den äldre tallskogen medan skogsmiljöerna inåt land i några delar är yngre. Vid Lemmingstorpeviken finns en sumpskog. Områdets strandskyddsvärden är sådana att ett utvidgat strandskydd bedöms motiverat.

Vätterns vattenmiljöer

I sjön finns en rik biologisk mångfald och som nämnts ovan är det bland annat betingat av renspolade stränder som gynnar många vattenlevande arter samt rent och klart vatten som gör det möjligt för växter att finnas ned till 30-40 meters djup. På de flesta håll inom Motala kommun är botten så pass flack att vegetation och värdefulla bottenarter kan finnas långt utanför 300 meter från stranden. Sjöns värden motiverar därför att strandskyddet i vatten utvidgas ut till 300 meter.

Exploateringsgrad

Exploateringsgraden utmed Vättern varierar. Motala tätort breder ut sig längs sjön och i anslutning finns norr om ett antal fritidshusområden. I övrigt finns det några större och mindre fritidshusområden, tex Västanvik samt längs stranden en spridd bebyggelse av gårdar, permanentboende och fritidshus. I vissa områden kan det redan idag vara svårt för besökare att ta sig ned till vattnet. Omfattande bebyggelse utanför hundrameterszonen skulle därför riskera att försämra tillgängligheten till strandområdena och skada värdena för växt- och djurlivet.

Preliminär bedömning

Vätterns storlek och samlade värden för såväl naturvård, friluftsliv och övrig samhällsnytta t.ex vattenförsörjning, gör sjön unik ur strandskyddssynpunkt. Länsstyrelsen ser strandskyddsvärdena som en väsentlig del i säkerställandet av sjön Vättern som riksintresse enligt 4 kap 2 § miljöbalken och som riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Strandskyddet bidrar även till att uppnå och upprätthålla god bevarandestatus inom Natura 2000 området Vättern.

Om Vätterns värden ur strandskyddssynpunkt långsiktigt ska kunna bevaras och utvecklas krävs en fortsatt låg exploateringsgrad på land- och i vattenområdet. Det är av stor vikt att skydda Vätterkustens upplevelsevärden från påverkan från närliggande bebyggelse. En ökad exploatering utanför hundrameterszonen, i områden som idag är obebyggda eller hyser särskilda värden skulle försämra allmänhetens tillgänglighet samt riskera att skada värdena för växt- och djurliv. Vidare skulle en ökad exploatering i anslutning till sjön samt i vattenområdet negativt kunna påverka sjöns unika vattenkvalité.

Värdena vid Vättern bedöms vara av sådan nationell vikt att ett fortsatt utvidgat strandskydd krävs för att långsiktigt säkerställa syftena med strandskyddet. Länsstyrelsen föreslår därför att Vättern i huvudsak behåller sitt utvidgade strandskydd om 150 meter på landområdet. I ett särskilt värdefullt område finns Länsstyrelsen skäl att föreslå ett utvidgat strandskydd på upp till 300 m för att säkerställa strandskyddets syften. strandskyddet.

Länsstyrelsen bedömer vidare att det generella strandskyddet i vattenområdet behöver utvidgas till 300 meter för att säkerställa sjöns värdefulla undervattensmiljöer och fika fauna.

Boren

Strandskyddet inom landområdet vid Boren föreslås utvidgas enligt bifogade kartor. I huvudsak är strandskyddets omfattning 150 m på land. Strandskyddet föreslås utvidgas till 300 m i delar av vattenområdet. Även inom särskilt värdefulla områden på land föreslås strandskyddet utvidgas upp till 300 m.

Aktuella strandområden vid Boren berörs av

- Riksintresse friluftsliv och naturvård enligt 3 kap miljöbalken.
- Naturreservaten Sjöbo-Knäppan och Vålberga mosse.
- Natura 2000 område SE0230087 Sjöbo-Knäppan och SE0230393 Vålberga mosse (utpekade enligt art- och habitatdirektivet).
- Regionalt värdefulla områden för friluftslivet.
- Länets ängs- och hagmarksinventering samt ängs- och betesinventering.
- Nyckelbiotopsinventering.
- Kommunala naturvårdsprogram.
- Biologisk inventering av sötvatten
- Inventering av värdefulla träd
- Rödlisterade arter

Friluftsvärden

Boren utgör en del av Göta kanal som är utpekad som riksintresse för friluftslivet (FE4, 1987-03-12). Göta kanals östgötadel binder samman Vättern med Östersjön via sjöarna Boren och Roxen. Kanalen slingrar sig fram genom ett omväxlande kulturlandskap. Utmed kanalen finns ett flertal intressanta kulturmiljöer både sådana som är knutna till kanalen och andra som t ex Stjärntorp vid Roxen och Ulvåsa vid Boren. Längs långa sträckor av kanalen går en cykelväg. I sjön finns badplatser och hamnar. Populära friluftaktiviteter är bland annat båtliv, bad, fiske och långfärdsskridskor. Göta kanal är en attraktiv kultur- och friluftsmiljö utan motstycke i landet.

Naturvärden

Naturtyperna skiljer sig distinkt mellan Borens norra respektive södra strand på grund av den förkastningslinje som sträcker sig längs med sjöns norra sida. Sjöns norra strand är den högst belägna och domineras av skogsmark, främst barrskog av olika ålder medan den södra sidan domineras av ett bördigt jordbrukslandskap. Runt sjön finns en rad strandtyper representerade. Utmed sydsidan ger moränåsarna som går ut i vattnet steniga exponerade stränder, i de grunda bukterna finns mäktiga vassbälten och i de djupare vikarna finns sumpskogar (Motala kommun, 2001). Flera av Borens tillrinnande vattendrag har, vid sidan av Motala ström, höga naturvärden. Dessa återfinns främst på sjöns norra sida och hit hör bland annat Hållingtorpsbäcken, Kullabäcken, Kristbergsbäcken och Ulvåsabäcken (Motala kommun, 2001; Edlund, 2011).

Boren är en stor och värdefull sjö som främst karaktäriseras av utbredda grundbottnar samt att Vätterns rena vatten genomströmmar sjön och ger en kort omsättningstid. Sjön sträcker sig från Motala och Motala ströms inlopp i väster och en mil österut till sjöutloppet vid Borensberg. De största djupen på cirka 13 meter finns i västra delen och sjön ligger 73 meter över havet (15 meter under Vätterns yta).

I Boren finns en värdefull flora av vattenväxter tack vare den goda vattenkvalitén och förekomsten av utbredda grundbottnar. Bland annat finns rödlistade arter som bandnate, styvnate och uddnate. Styvnate är en synnerligen sällsynt art vilket gör fyndet mycket intressant. Att arten i Boren dessutom förekommer mycket rikligt gör det till ett unikt fynd. Vissa delar av sjön är tidvis ej farbar med motorbåt p g a att det finns så stora mattor av styvnate. Av övriga arter är främst bandnate, uddnate, vattenaloe, pilblad, borstnate och kransslinga exempel på sällsynta eller mindre vanliga arter. Stranden och sjöns grunda områden är av stort ekologiskt värde dels för undervattensvegetationen och dels för många arter vilka nyttjar strandnära regionerna för lek.

Resultatet från genomfört nätprovfiske år 2011 tillsammans med muntliga uppgifter visar på förekomst av omkring 17-18 fiskarter i Boren (Fiskevårdsplan Boren 2013). Av dessa anses dryga 15 arter ha naturligt reproducerande bestånd i sjön. Historiskt sett har även andra arter, exempelvis öring, funnits i sjön men till följd av vattenkraftexploatering och annan miljöpåverkan är dessa bestånd utslagna sedan relativt lång tid tillbaka. Numera är det abborre som dominerar fiskesamhället och det totala antalet arter är oväntat högt.

Särskilt värdefulla områden som motiverar mer än 150 m strandskydd

Lövskogar vid Karshult

I förkastningsslutningarna norr om sjön Boren finner man ett särpräglad och varierande lövskogslandskap. Andelen ädellövskog är hög och hör till länets största sammanhängande arealer, ekområdena undantagna. Ädellövskog är sällsynt i allmänhet och förekomsten av rörligt markvatten gör området mycket intressant ur ett naturvårdsperspektiv. Ett högt antal signalarter anger att här kan finnas värden för mängd olika organismgrupper.

Hagmark vid Storeberg

Cirka 1 km väster om Kristberg, mellan Skrukarp och Storeberg breder en stor träd- och buskbärande hagmark ut sig. Hagsen sluttar åt söder och väster. Hagmarken innehåller en till stora delar opåverkad, artrik och värdefull flora och bidrar till ett varierat kulturlandskap med höga biologiska värden. Området har även en värdefull insektsfauna.

Kristberg Natura 2000

Söder om Kristbergs kyrka ner mot sjön Boren ligger Brinkängen, en glest ekbevuxen slätteräng. Totalt finns ca 40 grova ekar och under bitvis en artrik ängsflora med bland annat svinrot och slättergubbe. Likvärdiga miljöer är få, även i ett nationellt perspektiv.

Göta kanals mynning vid Borensberg

I Borensberg, mellan Motala ström och kanalen samt söder om kanalen finns såväl sumpskogar som fuktiga partier som ännu visar spår av hävd genom slätter eller bete. Dessa delar har en värdefull flora med bland annat sumpviol och hotas i dagsläget av igenväxning av sly. På resterande delar växer al på socklar med inslag av sälj. Här är det betydligt våtare och mörkare.

Vassbälten och våtmarker vid Borens södra stränder

På Borens södra sida vid Ekebyborna ligger flera vikar vars strandzon kännetecknas av vassbälten med en trädbård upp mot åkrarna. Vassen är värdefull bland annat som fågellokal då ett flertal ovanliga arter såsom brun kärnhök och rödrom finns i området.

Grunda vattenområden i Boren

Grunda vattenområden har i många fall en intressant flora och fauna. Dessutom utgör de värdefulla lekområden för fisk tillsammans med anslutande våtmarker som tidvis översvämmas. En undersökning av undervattensväxter längs Borens södra sida genomfördes 2006, med särskilt fokus på Fossalaviken och Karsviken. Här hittades 37 arter av flytblads- och undervattensväxter samt friflytande växter. Det bekräftar att sjöns undervattensflora är mycket artrik och en av länets artrikaste sjöar. Den slutliga bedömningen är att naturvärdena längs Borens södra sida är av nationellt intresse. Bland annat förekommer den rödlistade styvnaten rikligt. Även längs sjöns norra strand finns grunda områden, ibland anslutning till vassbälten. Sannolikt finns liknande naturvärden och betydelse för fiskfaunan längs dessa sträckor.

Då det är de grunda bottenområdena som hyser höga naturvärden i sjön har strandskyddet utvidgats efter djupkurvan. De högsta värden finns på bottnar som är 6

meter eller grundare. Strandskyddet har därför utvidgats till 6 meters kurvan vilket innebär att det i huvudsak är utvidgat till 300 m då sex meters djup sällan uppnås där.

Exploateringsgrad

Exploateringsgraden runt Boren varierar. I västra kanten präglas stranden av Motalas utkanter, reningsverk mm och i östra kanten av Borensberg bebyggelse. Längs norra stranden dominerar åkermarker, ofta med en skyddande bård av träd mot vattnet. På sina håll finns hagmarker eller skogsavsnitt som sträcker sig längre uppåt land. Borens södra strand är genom sina vidsträckta grundområden mer ostörd ur naturvårdssynpunkt, även om åkermarken tar vid innanför vassbältena. Västerut finns även ett större skogsområde vid Brevik-Birgittas udde.

Preliminär bedömning

Om Borens värden ur strandskyddssynpunkt ska kunna bevaras och utvecklas krävs att exploateringsgraden på land och i vatten inte ökar. En ökad exploatering utanför 100-meterszonen riskerar att försämra allmänhetens tillgänglighet och påverka värdena för växt- och djurliv. Vidare skulle en ökad exploatering i anslutning till sjön kunna påverka vattenkvalitén negativt. Länsstyrelsen föreslår därför att Boren i huvudsak behåller sitt utvidgade strandskydd om 150 meter på landområdet för att långsiktigt säkerställa Borens höga värden för naturvård, friluftsliv samt växt- och djurliv. Inom områden med särskilt höga värden knutna till växt- och djurliv samt friluftsliv bedömer Länsstyrelsen att ett utvidgat strandskydd upp till 300 meter är motiverat.

Länsstyrelsen bedömer även att det generella strandskyddet i vattenområdet behöver utvidgas till 300 meter i flera områden för att säkerställa sjöns värdefulla undervattensmiljöer som innehåller värdefull flora och utgör viktiga lekområden för fisk. Strandskyddet bidrar även till att uppnå och upprätthålla god bevarandestatus inom Natura 2000 områden. Länsstyrelsen bedömer även att ett utvidgat strandskydd behövs för att säkerställa riksintresset för friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Intresseprövning

Föreslagna utvidgningar av strandskyddsområdena vid Vättern och Boren omfattar sådana områden som idag har, eller inom överskådlig framtid kan väntas få, mycket höga värden för allmänhetens friluftsliv och/eller för växt- och djurlivet. Ett utvidgat strandskydd är nödvändigt för att långsiktigt säkerställa syftena med strandskyddet i dessa områden. Detta medför vissa inskränkningar i användningen av mark- och vatten. Förslaget innebär på landområdet en viss minskning jämfört med strandskyddets omfattning i Motala kommun i dagsläget. I vattenområdet innebär förslaget en ökning av strandskyddsområdet. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att förordnandena inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Källförteckning till beslut om utvidgat strandskydd i Motala kommun

Friluftsliv i Östergötland – En regional kartläggning 2010:14
Riksintresse naturmiljö
Riksintresse friluftsliv
Naturvårdsregistret, VICnatur
Regionalt värdefulla områden för friluftsliv
Fågelskyddsområde
Värdefullt vatten för fiske
Värdefullt vatten för naturvård
Motala kommuns naturvårdsprogram
Värdefulla träd
Rödlistade och hotade arter
Äng- och betesinventeringen
Våtmarksinventering
Natura 2000
Biotopskyddsområden SKS
Skogsstyrelsen, databasen ”Skogens pärlor”. Sumpskogsinventering och Nyckelbiotopsinventering. www.skogsstyrelsen.se
Naturvärdesobjekt BIS
Vattendrag med bäcköring
Områden av naturreservatsklass
Värdetrakter naturmiljöer
Naturreservat Östergötland
Bevarandeplan för Vättern, Länsstyrelserna och Vätternvårdsförbundet, ISSN 1102-3791
Makrofyter i Boren 2006, Ekologi.nu och Motala kommun (rapport)
Edlund, J., 2011. Naturvärdesinventering av 257 vattendrag i Östergötland. Länsstyrelsen Östergötland, rapport 2011:12.
Fiskevårdsplan Boren 2013. Tibblin EcoFish Consulting på uppdrag av Borens Fiskevårdsområdesförening.

Sändlista tillhörande förslag till beslut om utvidgat strandskydd i Motala kommun

Motala kommun, (B-post + mail) motala.kommun@motala.se
Vadstena kommun, vadstena.kommun@vadstena.se
Ödeshögs kommun, kommun@odeshog.se

Länsstyrelsen i Örebro län, orebro@lansstyrelsen.se
Länsstyrelsen i Jönköpings län, jonkoping@lansstyrelsen.se
Länsstyrelsen i Västra Götalands län, vastragotaland@lansstyrelsen.se

Skogsstyrelsen Östergötlands distrikt, camellia.yordanova.nirell@skogsstyrelsen.se

Regionförbundet Östsams Natur- och fritidsråd

LRF Östergötland, peter.borring@telia.com
LRF Kommungrupp Motala, info@sjokumla.se
Bobergs LRF avdelning, annicka@ostrafornas.com,
Borensberg LRF avdelning, leif.pettersson@boremail.com,
Godegård LRF avdelning, dammatorp@hotmail.com,
Motala Södra LRF avdelning, rustis@telia.com,
Motala-Västra Ny LRF avdelning, catarina@kalvsjo.se,
Tjällmo LRF avdelning, a.hedlundbygg@gmail.com,
Varv-Styra LRF avdelning, tranbergamosse@telia.com,

Södra Skog, Regionkontor Öst Linköping, andreas.johansson@sodra.com

Friluftsförbundet Region Öst, regionost@friluftsfremjandet.se
Naturskyddsföreningen Östergötland inga-sara@prinzencreutz.se
Naturskyddsföreningen i Motala, ingerlundqvist@boremail.com
Motala biologiska förening, roger.larsson@motala.se
Friluftsförbundet Motala, gunilla.balla@gmail.com
Sportfiskarna i Östergötland, sportfiskarna.ostg@telia.com
Östergötlands läns ornitologiska förening, kjeca@ifm.liu.se
Övre Motala ströms vattenråd, henrik.sandberg@motala.se
Östergötlands länsfiskevattenägarförbund, Lars Wiström, Ryda, 590 41 Rimforsa
Borens fiskevårdsområde, Anders Arvidsson, Vedemö Norrgården 168, 591 91 Motala

Vätternvårdsförbundet, mans.lindell@lansstyrelsen.se

